

Sylwia Przysucha

Zasoby ludzkie powiatu ostrowieckiego

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 24, 7-28

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylwia Przysucha

Wydział Ekonomiczny

Praca napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Rosnera
„Gospodarka powiatu Ostrowiec Świętokrzyski ze szczególnym uwzględnieniem miasta
oraz zasobów ludzkich”.

ZASOBY LUDZKIE POWIATU OSTROWIECKIEGO

1. Stan i perspektywy demograficzne powiatu

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2002r. populacja osób stale przebywających na terenie powiatu ostrowieckiego wynosi 117.952, a na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego 75.639 osoby. Pod względem liczby ludności Ostrowiec jest drugim po Kielcach największym miastem powiatu. Dysponuje dość dużym potencjałem ludnościowym, lecz na skutek procesów restrukturyzacyjnych jest on w dużej mierze niewykorzystany.

Wielkość populacji Ostrowca w odniesieniu do 1995r. uległa zmniejszeniu o 3,6 tyś. osób (4,6%). Tak wysoki ubytek populacji wynika ze złej sytuacji gospodarczej regionu. W okresie od 1995r. do 2002r. liczebność społeczności lokalnej systematycznie zmniejszała się za wyjątkiem 1998r., kiedy to odnotowano niewielki wzrost o ok. 476 osób. Tendencja spadkowa wyrażała się poziomem 100 osób rocznie począwszy od 1995r.; natomiast w roku 2001 r. poziom ten wynosił blisko 600 osób.

Znaczące zmniejszenie się populacji odnotowano również w trzech gminach wiejskich: Bałtowie, Ćmielowie i Waśniowie. Miasta, których poziom ludności pozostał na zbliżonym poziomie to: Bodzechów, Kunów oraz Ćmielów.

Strukturę ludności powiatu obrazuje poniższa tabela:

Tabela 1. Liczba ludności na terenie powiatu ostrowieckiego w latach 1995-2002.

Rok	Ostrowiec Świętokrzyski	Bałtów	Bodzechów	Ćmielów - miasto	Ćmielów - obszar wiejski	Kunów - miasto	Kunów - obszar wiejski	Waśniów	Populacja powiatu
1995	79238	4192	13360	3223	5031	3141	7000	7487	122 672
1996	79280	4148	13329	3222	5018	3163	7078	7334	122 572
1997	78940	4099	13413	3243	5027	3170	7075	7327	122 294
1998	79173	4092	13593	3213	5018	3165	7147	7369	122 770
1999	79047	4067	13691	3245	4987	3179	7143	7309	122 668
2000	78765	4048	13599	3225	5034	3170	7150	7305	122 296
2001	78224	4025	13693	3184	5018	3140	7115	7316	121 715
2002	75639	3965	13368	3161	4831	3099	6807	7082	117 952

Zródło: GUS - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002r.

Rozpatrując populację Ostrowca można ją przedstawić uwzględniając podział według płci. Ogółem na 100 mężczyzn przypada średnio 111 kobiet. Poniższa tabela ilustruje to zjawisko.

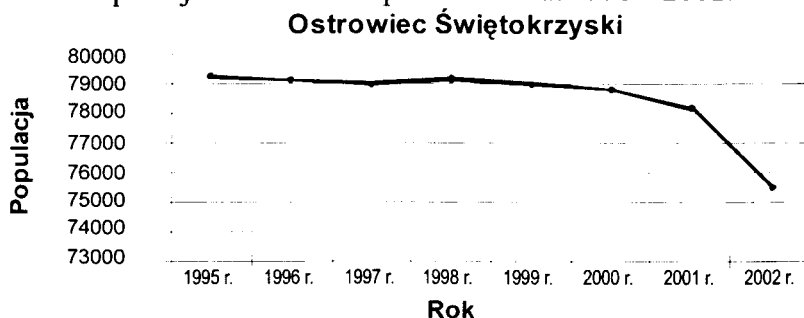
Tabela 2. Ludności według płci na terenie powiatu ostrowieckiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem			%		Na 100 mężczyzn przypada kobiet
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	
Ostrowiec Św.	75639	35857	39782	47,4	52,6	111
Ćmielów	7992	3904	4088	48,8	51,2	105
Kunów	9906	4880	5026	49,3	50,7	103
Bałtów	3965	1981	1984	50,0	50,0	100
Bodzechów	13368	6495	6873	48,6	51,4	106
Waśniów	7082	3524	3558	49,8	50,2	101

Źródło: GUS - Ludność. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna, 2002r.

Ostrowiec Świętokrzyski, stolica powiatu systematycznie, zmniejsza swoją populację. Proces ten znacznie nasilił się w ostatnim okresie, czego efektem było wspomniane już wyżej zmniejszenie się liczby mieszkańców o 4,59%. Stanowią oni w chwili obecnej 64% całej populacji powiatu. Przypuszczać można, iż w następnych latach procesy migracyjne zaczną słabnąć. Jako, że decyzję o zmianie miejsca zamieszkania podejmują głównie ludzie młodzi znaczący ich odpływ może spowodować stopniowe zmniejszanie się liczby urodzeń, a co za tym idzie starzenie się społeczności lokalnej. Poniższy wykres obrazuje to zjawisko.

Wykres 1. Populacja Ostrowca na przestrzeni lat 1995 - 2002.

Źródło: GUS - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002r.

Nawiązując do powyższych danych spadek populacji Ostrowca w 2002r. jest wielkością bardzo wysoką. W dłuższej perspektywie czasu zaburzy to strukturę wiekową ludności powiatu, co wiąże się m.in. ze zmniejszeniem się grupy osób w wieku produkcyjnym. Grupa ta jest najważniejsza pod względem atrakcyjności regionu dla inwestorów zewnętrznych oraz rozwoju lokalnej gospodarki. Zjawisko to zmniejsza jednak, i tak bardzo wysokie, bezrobocie.

Liczebność populacji zamieszkująca tereny okalające Ostrowiec (tereny wiejskie) zmniejsza się wolniej. Dla przykładu w latach 1995-2002 w przypadku ludności wiejskiej spadek populacji wynosił 970 osób (2,6%), a w miastach poziom ten osiągnął 3700 osób (3,8%).

Na terenach miejskich, głównie w Ostrowcu Św. zaobserwować można przede wszystkim typowe zjawiska demograficzne występujące na terenach przemysłowych. Zamykanie dużych zakładów pracy, ciągle słaby poziom rozwoju małej przedsiębiorczości, uboga społeczność lokalna to czynniki skłaniające do poszukiwania pracy poza terenem powiatu i województwa Świętokrzyskiego.

„Miasto charakteryzuje bardzo niski przyrost naturalny — wskaźnik stosunku urodzeń do zgonów kształtuje się na poziomie -1,9 na 1000 mieszkańców. Jest on znacznie niższy od wojewódzkiego (-0,82‰) oraz ogólnopolskiego (0,13‰). Poza gminą Waśniów (0,14‰), we wszystkich pozostałych gminach odnotowano ujemny poziom przyrostu naturalnego”.¹

Tabela 3. Przyrost naturalny na terenie powiatu ostrowieckiego - 2001 r.

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców
Polska	0,13
województwo	-0,82
powiat Ostrowiecki	-1,90
Gmina - miasto Ostrowiec Świętokrzyski	-1,94

¹ *Analiza i ocena kapitału ludzkiego powiatu ostrowieckiego*, Centrum Doradztwa Strategicznego, Kraków 2003

Gmina Bałtów	-2,48
Gmina Bodzechów	-1,68
Gmina Ćmielów	-4,51
Ćmielów - miasto	-9,6
Gmina Kunów	-0,98
Kunów - miasto	-3,1
Gmina Waśniów	0,14

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego 2002, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Kielcach

Ostrowiec charakteryzuje się w ostatnim okresie bardzo wysokim poziomem odpływu mieszkańców. Migracja wynosi 4,3‰. Migrację na tereny wiejskie wytłumaczyć można przede wszystkim powrotem z miast na obszary wiejskie podyktowaną trudnościami ze znalezieniem pracy. Poziom migracji w powiecie kształtuje się na poziomie wyższym zaledwie o 0,3 od wojewódzkiego. Podobnie jak w większości powiatów regionu przyjmuje on wartość ujemną. Jak można zaobserwować migracja z terenów wiejskich świętokrzyskiego jest znacznie bardziej nasiloną niż ma to miejsce w przypadku obszarów przemysłowych. Warto podkreślić, że miasto charakteryzuje znaczący odsetek osób, które decydują się na pobyt za granicą, przede wszystkim w celach zarobkowych. W skali całego regionu aż 13,9 osób na 1000 mieszkańców zdecydowało się na taki wyjazd. Najczęściej są to osoby w przedziale 25 - 29 lat. W zdecydowanej większości są to studenci, którzy nie mogąc znaleźć pracy poszukują jej w innych krajach. Powyższe dane w sposób jednoznaczny zmuszają do stwierdzenia, iż region i poszczególne powiaty tracą najlepiej wykształconą grupę mieszkańców, w dodatku będącą w najlepszym okresie wieku produkcyjnego.

Tabela 4. Migracje ludności z terenu powiatu ostrowieckiego - 2001 r

Wyszczególnienie	Saldo migracji na 1000 mieszkańców
Województwo	-1,6
powiat Ostrowiecki	-2,1

Gmina - miasto Ostrowiec Świętokrzyski	-4,3
Gmina Bałtów	-0,7
Gmina Bodzechów	7,9
Gmina Ćmielów	-2,5
Ćmielów - miasto	-0,6
Gmina Kunów	-0,4
Kunów - miasto	-2,2
Gmina Waśniów	0,8

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego 2001, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Kielcach

Liczba mieszkańców w przeliczeniu na 1 km² w powiecie Ostrowieckim wynosi 185,5 i jest znacznie wyższa od wskaźnika wojewódzkiego. Głównie wpływa na to wysokie zagęszczenie populacji na terenach miejskich.

Tabela 5. Gęstość zaludnienia na terenie powiatu ostrowieckiego w 2002r.

Wyszczególnienie	Ludność na 1 km ²
powiat Ostrowiecki	185,5
Gmina Ostrowiec Świętokrzyski	1608,5
Gmina Bałtów	38,1
Gmina Bodzechów	109,8
Gmina Ćmielów	27,1
Ćmielów - miasto	369,2
Gmina Kunów	27,4
Kunów - miasto	971,4
Gmina Waśniów	64,0

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 r.

Miasta zamieszkuje 69,4% populacji powiatu, co jest jedną z najwyższych wielkości w województwie.

2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

Znaczący udział w całej populacji osób należących do grupy w wieku produkcyjnym stanowi podstawową cechę wyróżniającą powiat. Tak korzystna struktura wiekowa charakterystyczna jest jednak przede wszystkim dla Ostrowca oraz Kunowa. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego omawiana grupa jest najważniejsza, jednakże właśnie liczba osób w okresie produkcyjnym przyczynia się do bardzo wysokiego poziomu bezrobocia. Lokalna gospodarka nie jest w stanie dać zatrudnienie wszystkim osobom, zwłaszcza, że w znacznej części są to osoby z poza stolicy powiatu.

Grupa osób w wieku przedprodukcyjnym stanowi 22,1% całej społeczności lokalnej. Jest to poziom stosunkowo niski. Na obszarach wiejskich przyjmuje on wartości wyższe np. Bałtów, Waśniów oraz Kunów. Na początku lat 90. charakteryzowały się jeszcze stosunkowo wysokim przyrostem naturalnym. Jednocześnie wymienione miejscowości posiadają bardzo wysoki udział grupy osób w okresie poprodukcyjnym. Oznacza to, że migracja osób w wieku produkcyjnym z tych obszarów negatywnie wpływa na ich gospodarkę.

Tabela 6. Struktura wieku ludności powiatu Ostrowieckiego -2002 r.

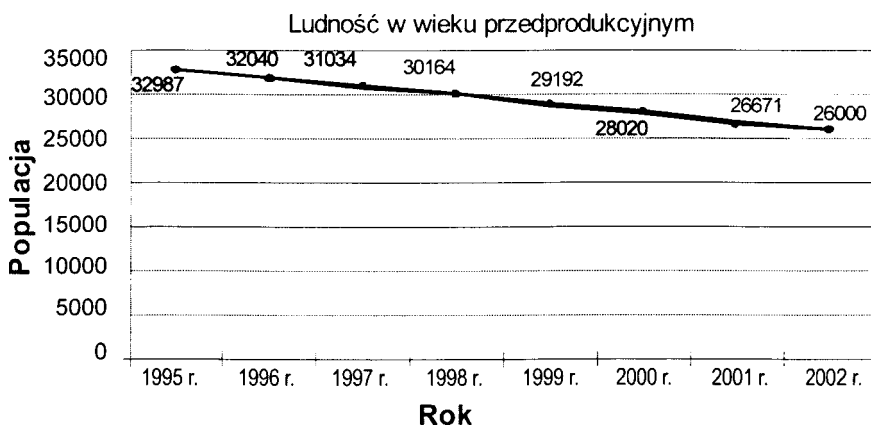
Wyszczególnienie	Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym ogółem	Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem
	w%		
Województwo Świętokrzyskie	23,3	60,0	16,7
Miasta	21,2	64,2	14,6
Wieś	24,9	56,6	18,5
powiat Ostrowiecki	22,0	61,7	16,3
Gmina Ostrowiec Świętokrzyski	21,2	64,1	14,7
Gmina Bałtów	25,0	55,0	20,0
Gmina Bodzechów	23,1	58,2	18,7

Ćmielów - miasto	21,8	56,3	21,9
Ćmielów - wieś	22,9	56,3	20,8
Kunów - miasto	22,6	61,3	16,1
Kunów - wieś	25,0	55,9	19,1
Gmina Waśniów	24,3	57,1	18,6

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 r.

Porównując dane z roku 2001 do 2002 stwierdzić można zwiększenie grupy osób w wieku poprodukcyjnym, zmniejszenie w okresie produkcyjnym i utrzymanie na podobnym poziomie wielkości grupy do 15 roku życia. Wielkość populacji w okresie przedprodukcyjnym zmalała od 1995r. o blisko 7 tys. osób, co jest następstwem wchodzenia na rynek pracy osób należących do wyżu demograficznego z przełomu lat 70, i 80.

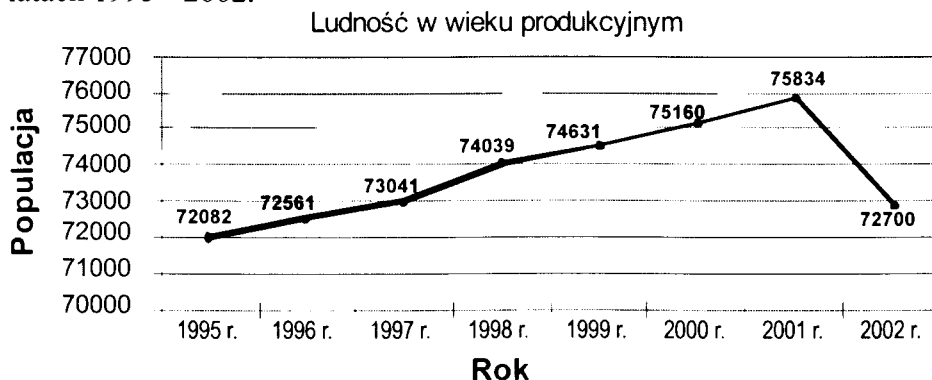
Wykres 2. Kształtowanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 1995-2002.

Źródło: GUS. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 r.

Dane dotyczące osób w wieku produkcyjnym pokazują, że grupa ta wróciła do poziomu z roku 1996. Uwzględniając przedstawiony powyżej opis zjawiska występującego w grupie okresu przedprodukcyjnego stwierdzić można, iż powiat utracił około 6 tys. osób stanowiących o jego potencjale gospodarczym.

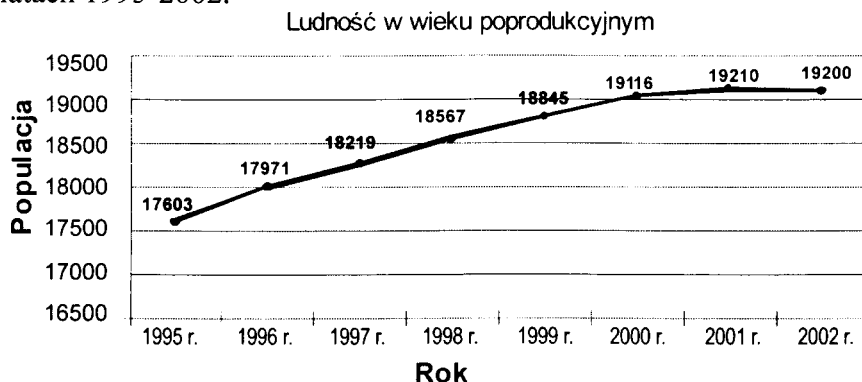
Wykres 3. Kształtowanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym w latach 1995 - 2002.

Źródło: GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 r.

Starzenie się ludności Ostrowca stopniowo rosło w okresie od 1995 do 2000 r. Obecnie proces ten ustabilizował się. Przypuszczać można, iż w najbliższym okresie znowu ulegnie nasileniu w wyniku wchodzenia w ten okres życia osób z wyżu powojennego.

Wykres 4. Kształtowanie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 1995-2002.

Źródło: GUS. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 r.

Z powyższych trendów wynikają bezpośrednio prognozy demograficzne, które przy uwzględnieniu obecnych tendencji społeczno - ekonomicznych, zakładają dalszy proces wzrostu ogólnej liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Struktura demograficzna

ludności oraz siła oddziaływania poszczególnych ekonomicznych grup wiekowych w dużym stopniu są zależne od stopnia przyrostu naturalnego, czyli relacji liczby urodzeń w danym okresie czasu do liczby zgonów. Nasze miasto i powiat charakteryzują się ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji ludności. Zjawisko to jest zgodne z tendencją demograficzną występującą na obszarze całego kraju, której podstawowym elementem jest spadek liczby urodzeń. W skali kraju źródeł tego zjawiska można upatrywać w sytuacji ekonomicznej i zmianach w obyczajowości społecznej.

3. Struktura ludności według wykształcenia

Struktura wykształcenia ludności jest jednym z podstawowych czynników określających jakość przygotowania zawodowego ludności i ma znaczący wpływ na kształtowanie rozwoju społeczno - gospodarczego regionu.

Najliczniejszą grupę pod względem wykształcenia reprezentują osoby, które ukończyły szkołę podstawową. Następną grupą są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Sytuacja w całym kraju jest podobna. Zaledwie o 3% mniej jest osób, które legitymują się ukończeniem szkoły średniej zawodowej. Jako bardzo niski należy określić udział w populacji osób z wykształceniem ogólnokształcącym. Wynika to między innymi z kontynuacji nauki na poziomie wyższym przez absolwentów tego typu szkół. Osoby, które ukończyły szkoły wyższe są grupą stosunkowo mało liczną, a jej odsetek jest niższy niż wskaźnik ogólnopolski, czy poszczególnych krajów należących do Unii Europejskiej (najniższy jest w Portugalii i wynosi około 15%).

Najwięcej osób z wykształceniem wyższym zamieszkuje w Ostrowcu. Może to w przyszłości oznaczać pojawienie się znaczących problemów z dostosowaniem się do funkcjonowania na wspólnym rynku rolnym przez osoby prowadzące działalność rolniczą. Zwłaszcza, że jako stosunkowo dużą należy określić grupę nie posiadającą właściwie żadnego wykształcenia. Zamieszkuje ona, jak pokazują doświadczenia z innych jednostek terytorialnych, głównie tereny wiejskie.

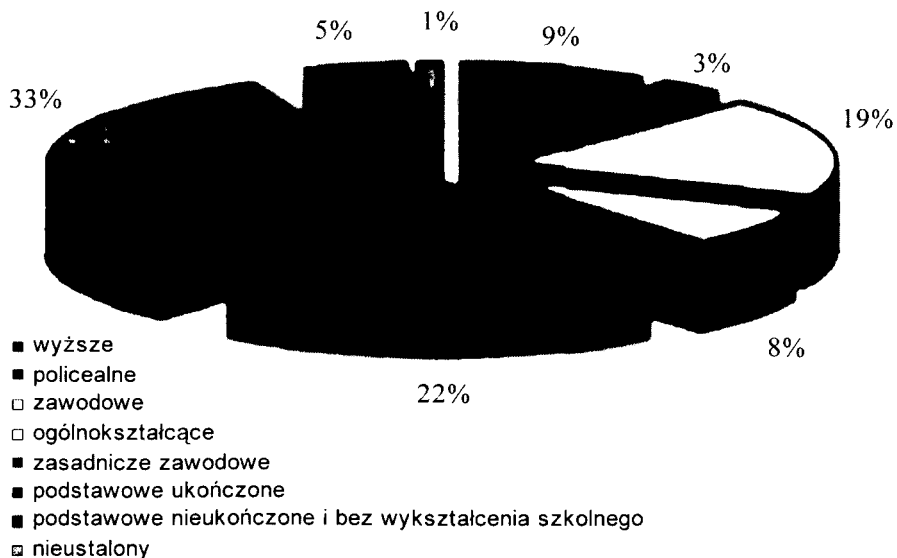
Tabela 7. Ludność powiatu ostrowieckiego w wieku powyżej 13 lat według poziomu wykształcenia i płci w 2002 r.

Poziom wykształcenia			nieustalony	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	podstawowe ukończone	zasadnicze zawodowe	średnie			policjalne	wyższe	ogółem	Wyszczególnienie
							ogólnokształcące	zawodowe	razem				
			765	1372	13744	15180	2244	10434	12678	809	3624	48172	powiat ostrowiecki
			670	673	7546	9048	1177	7227	9304	632	2994	30867	Ostrowiec Świętokrzyski
			26	100	1159	1068	110	647	757	46	137	3293	Ćmielów
			23	217	1242	1497	100	807	907	41	110	4037	Kunów
			5	97	710	588	21	167	188	12	36	1636	Bałtów
			32	148	1755	1941	178	983	1161	67	283	5407	Bodzechów
			9	137	1312	1038	58	303	361	11	64	2932	Waśniów
Wykształcenie według płci na terenie powiatu ostrowieckiego													
			529	2118	14515	9618	3309	8559	11868	1456	4015	44118	Mężczyźni
			574	2297	15746	10433	3589	9285	12874	1579	4355	47859	Kobiety

Źródło: GUS - Ludność. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna, 2002r.

Wykres 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu ostrowieckiego w 2002r.

Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu ostrowieckiego powyżej 15 roku życia

Źródło: *Analiza i ocena kapitału ludzkiego powiatu ostrowieckiego*, Centrum Doradztwa Strategicznego, Kraków 2003

Obraz struktury wykształcenia mieszkańców powiatu nasuwa następujące wnioski:

- znaczący udział osób z wykształceniem zawodowym będzie się zmniejszał wraz z reformowaniem szkolnictwa,
- konieczne są działania prowadzące do zachęcania i ułatwiania nauki na poziomie wyższym. Liczba osób, które ukończyły szkoły wyższe jest niska a struktura nauczania nie gwarantuje jego zwiększania. Działania zmierzające do poprawy tej sytuacji powinny być kierowane w szczególności do młodzieży zamieszkującej tereny wiejskie.

4. Prognoza demograficzna

Polityka rozwoju zasobów ludzkich jest uwarunkowana przede wszystkim stanem i trendami demograficznymi. Wszelkie opracowania w tym zakresie powinny uwzględniać najważniejsze uwarunkowania wynikające z cech demograficznych danego regionu, specyfikę lokalnego rynku pracy, ogólną sytuację gospodarczą kraju oraz stan prawno - ustrojowy państwa.

Prognozę ludności do roku 2030 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8. Prognoza ludności na lata 2003 - 2030.

Wyszczególnienie	Lata						
	2003	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Powiat Ostrowiecki	117201	116689	113843	111511	109328	105567	101677
- mężczyźni	56208	55682	54559	53556	52340	50950	49084
- kobiety	60993	60524	59284	57955	56412	54617	52593
Ostrowiec Świętokrzyski	74889	73952	71554	68931	65926	62526	58647
- mężczyźni	35474	34981	33794	32559	31108	29534	27669
- kobiety	39415	38971	37760	36372	34818	32992	30978

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego

Według prognozy statystycznej liczba mieszkańców całego powiatu jak i Ostrowca będzie sukcesywnie maleć. Na przestrzeni 5 lat rozpoczynając od roku 2005 liczba mieszkańców Ostrowca spadnie o ok. 2400 osób co stanowi 3,24%, a porównując rok 2005 z 2030r. spadek ten wyniesie ok. 15300 osób co stanowić będzie 20,7%.

Tendencje demograficzne według ekonomicznych grup wieku będą kształtowały się następująco:

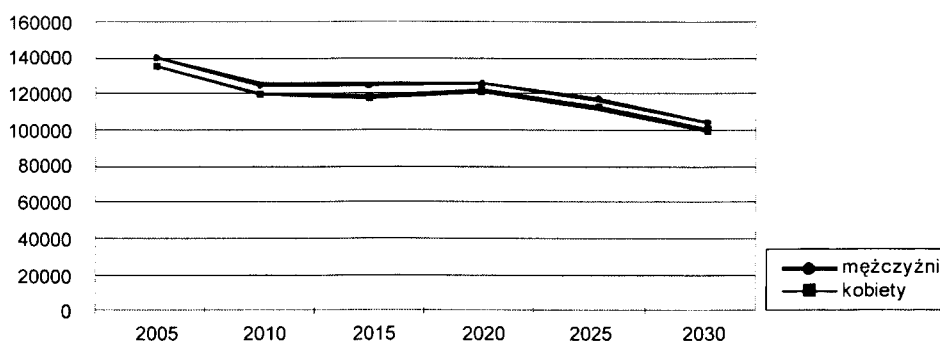
Tabela 9. Prognoza demograficzna mieszkańców województwa świętokrzyskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2005 - 2030 w %.

Lata	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Wiek przedprodukcyjny	20,6	17,8	16,5	16,1	15,7	14,7
Wiek produkcyjny	62,4	64,0	62,6	60,0	58,0	57,5
Wiek poprodukcyjny	17,0	18,2	20,9	23,9	26,3	27,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego 2002 r.

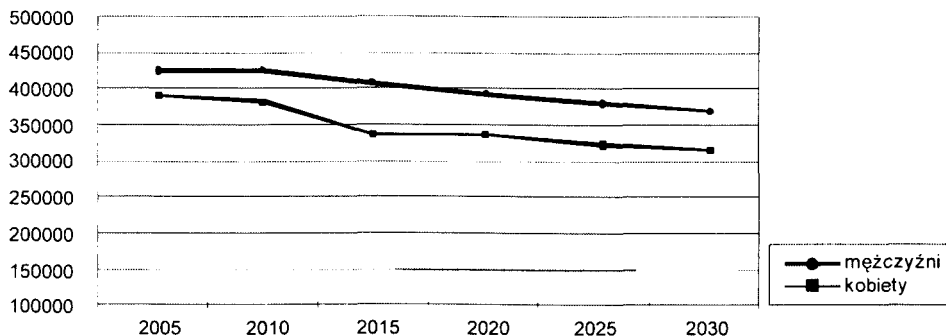
Według przewidywań demograficznych, do roku 2030 maleć będzie liczba ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, a sukcesywnie rosnąć w wieku poprodukcyjnym. Poniższe wykresy uwzględniają również podział według płci oraz ekonomicznych grup wieku.

Wykres 6. Prognoza ludności powiatu w wieku przedprodukcyjnym w latach 2005 - 2030

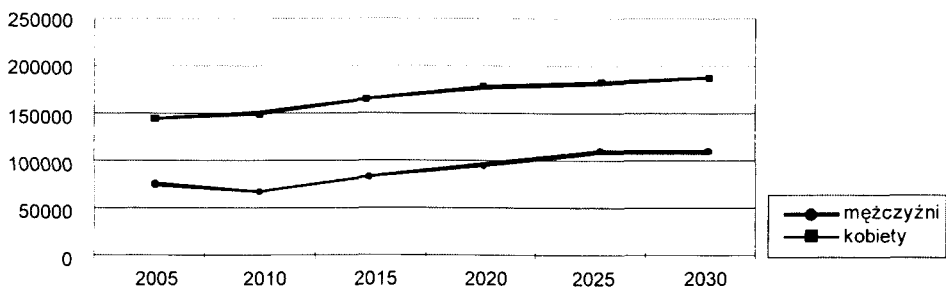
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego 2002 r.

Wykres 7. Prognoza ludności powiatu w wieku produkcyjnym w latach 2005 - 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego 2002 r.

Wykres 8. Prognoza ludności powiatu w wieku poprodukcyjnym w latach 2005 - 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego 2002 r.

Na terenie Ostrowca prognozuje się największe zmniejszenie liczby mieszkańców wśród osób w przedziale wieku 20-34 lata. Spadek ten może wynosić nawet 20% w latach 2005-2030. Względnie stała pozostanie liczba osób w przedziale wiekowym 40-54 lata, a liczba osób po 60 roku życia będzie sukcesywnie wzrastać; w latach 2005-2030 średnio o 32%.

5. Poziom życia mieszkańców miasta

Poziom życia mieszkańców poszczególnych regionów określają relacje zachodzące między ogółem zasobów ludzkich a sferą gospodarki wraz z jej otoczeniem społeczno - instytucjonalnym. Ogólny poziom życia mieszkańców jest wyznaczany przez takie kryteria jak: poziom zatrudnienia, poziom wynagrodzeń, struktura gospodarstw domowych oraz skala i rodzaj problemów społecznych.

5.1. Poziom wynagrodzeń

Z punktu widzenia zewnętrznych inwestorów bardzo ważny jest koszt pracy. Przyjęta jedyna dostępna zmienna określająca jego poziom jest wysokością przeciętnego wynagrodzenia brutto. Oszacowanie jego poziomu zależy również od takich czynników jak system podatkowy, emerytalny i rentowy, dodatkowe świadczenia socjalne czy wymagania związane z prowadzoną działalnością gospodarczą (szkolenia, uprawnienia zawodowe, odpowiednie dostosowanie warunków pracy itp.) Pod względem kosztów pracy Polska systematycznie ze względu na dodatkowe obciążenia traci na atrakcyjności inwestycyjnej wśród przedsiębiorstw zagranicznych. Również część polskich firm w poszukiwaniu taniej siły roboczej decydują się na przenoszenie zakładów lub produkcji do krajów Europy Wschodniej czy Azji. Największe różnice wynagrodzeń między poziomem krajowym a powiatem, występują w obsłudze nieruchomości, firm, nauce, transporcie, gospodarce magazynowej i łączności. Najmniejsze różnice zaobserwować można w dziedzinie budownictwa i przemysłu.

Tabela 10. Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej

Wyszczególnienie	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiatach w porównaniu do wskaźnika wojewódzkiego [%]
Województwo	1892,27	100
Buski	1726,02	91,2
Jędrzejowski	1901,90	100,5

Kazimierski	1593,85	84,2
Kielecki	1839,37	97,2
Konecki	1679,12	88,7
Opatowski	2021,96	106,9
Ostrowiecki	1730,54	91,5
Pińczowski	2269,69	119,9
Sandomierski	1842,10	97,3
Skarżyski	1747,34	92,3
Starachowicki	1653,94	87,4
Staszowski	2255,85	119,2
Włoszczowski	1890,49	99,9
Kielce	1999,34	105,7

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego 2002, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Kielcach

Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie wynosi 1 730,54 zł. Stanowi ono 91,5% wynagrodzenia w województwie. W odniesieniu do innych powiatów jest to wartość niska. W związku z rosnącym bezrobociem przypuszczać można, iż wartość ta będzie systematycznie spadać.

5.2. Struktura i poziom życia w gospodarstwach domowych

Poziom życia mieszkańców regionu i skalę problemów społecznych w sposób widoczny odzwierciedla analiza gospodarstw domowych. Gospodarstwo domowe według definicji jest zespołem osób wspólnie zamieszkujących i utrzymujących się. Analizując gospodarstwa domowe wyodrębnia się gospodarstwa jednoosobowe, które tworzą osoby samotne oraz mieszkające z innymi, ale utrzymujące się oddzielnie oraz gospodarstwa wieloosobowe.

Tabela 11. Gospodarstwa domowe według liczby osób w gospodarstwie na terenie powiatu ostrowieckiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Liczba osób w gospodarstwie domowym							Przeciętna liczba osób w gospodarstwie
		1	2	3	4	5	6	7 i więcej	
Powiat ostrowiecki	41745	9292	10715	8780	7952	3113	1182	5415	2,80
Gmina Ostrowiec Świętokrzyski	27820	6349	7314	6291	5472	1686	480	1723	2,69
Gmina Bałtów	1387	332	384	220	249	114	48	301	2,82
Gmina Bodzechów	4429	853	1121	836	835	467	199	896	3,02
Gmina Ćmielów	2832	698	711	558	468	232	94	532	2,80
Ćmielów - miasto	1152	296	280	240	202	84	30	153	2,72
Ćmielów - wieś	1680	402	431	318	266	148	64	379	2,85
Gmina Kunów	3304	714	785	586	638	335	153	719	3,00
Kunów - miasto	1097	244	272	219	221	97	30	105	2,82
Kunów - wieś	2207	470	513	367	417	238	123	614	3,08
Gmina Wasniów	1973	346	400	289	290	279	208	1244	3,58

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego 2002, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Kielcach.

W 2002 roku w powiecie funkcjonowało prawie 42 tys., a w Ostrowcu 28 tys. gospodarstw domowych, gdzie dominującymi są gospodarstwa dwu i jednoosobowe.

Ilustrując strukturę gospodarstw domowych według głównego źródła utrzymania wyróżniamy takie źródła utrzymania jak: z pracy i źródeł niezarobkowych. Ponadto liczba osób na utrzymaniu w gospodarstwie domowym w dużej mierze determinuje poziom życia jego członków i jest składnikiem ogólnej oceny standardu życia mieszkańców. Głównym źródłem utrzymania osoby jest źródło przynoszące największy dochód.

Według statystyk prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny można wyróżnić następujące grupy źródeł utrzymania:

- dochody z pracy wykonywanej osobiście,
- źródła niezarobkowe m.in. emerytury, renty, zasiłki,
- inne dochody pochodzące z własności lub najmu,
- pozostawanie na utrzymaniu osób posiadających własne źródła dochodu.

Poniższa tabela ilustruje strukturę gospodarstw domowych według źródeł utrzymania. Nadal dość duża liczba osób utrzymuje się z pracy w rolnictwie. W samym województwie wskaźnik liczby osób utrzymujących się z rolnictwa jest dużo wyższy od krajowego o 3,5 punktu procentowego. Źródło utrzymania poza rolnictwem posiada 41% ogółu wszystkich gospodarstw. Jest to wielkość mniejsza od poziomu w kraju o 5,1%.

Analizując dodatkowo grupy wieku zdecydowana większość osób uzyskujących dochody z pracy jest w wieku produkcyjnym. W grupie osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania przeważają osoby w wieku poprodukcyjnym, a wśród grupy pozostającej na utrzymaniu dominują osoby w wieku przedprodukcyjnym.

Tabela 12. Gospodarstwa domowe według głównego źródła utrzymania na terenie powiatu ostrowieckiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Główne źródło utrzymania							na utrzymaniu innych gosp. domowych
		razem	praca		razem	niezarobkowe źródło			
			poza rolnictwem	w rolnictwie		emerytury	renty	pozostałe	
Powiat Ostrowiecki	36940	18144	16381	1763	17541	11481	3624	2436	1255
Gmina Ostrowiec Świętokrzyski	24530	12363	12213	150	11188	7066	2291	1831	979
Gmina Bałtów	943	577	377	200	325	478	112	35	41
Gmina Bodzechów	3908	1897	1557	340	1918	1357	364	197	93
Gmina Ćmielów	2557	1020	811	209	1478	1017	347	114	59
Ćmielów - miasto	1049	403	385	18	618	431	134	53	28
Ćmielów - wieś	2508	617	426	191	860	586	213	61	31
Gmina Kunów	2824	1173	1088	85	1588	1024	336	228	63
Kunów - miasto	921	389	375	14	532	310	117	105	X
Kunów - wieś	1881	784	713	71	1056	714	219	123	41
Gmina Waśniów	1858	1114	335	779	744	539	174	31	X

Źródło: Narodowy Spis Powszechny: Gospodarstwa i rodziny 2002, Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2003

Problemy społeczne w regionie

Źródłem informacji odnośnie problemów społecznych w regionie dostarcza ilościowy i jakościowy poziom świadczeń z zakresu pomocy społecznej. Ma to znaczący wpływ na warunki realizacji polityki dotyczącej zasobów ludzkich. Według ośrodków pomocy społecznej z roku na rok wzrasta liczba osób korzystających z ich świadczeń. Ma to związek z obniżaniem się poziomu życia ludności spowodowanym spowolnieniem tempa wzrostu gospodarczego kraju. Dane ilustrujące

liczbę świadczeniobiorców pomocy społecznej w określonych kategoriach wyznaczają obszary zagrożeń wymagające aktywnego przeciwdziałania. Na terenie powiatu ostrowieckiego dominującymi problemami są: bezdomność, bezrobocie, alkoholizm, narkomania, opieka postpenitencjarna oraz skutki klęsk żywiołowych.

Zmiany struktury lokalnej gospodarki powodują obniżenie przeciętnego poziomu życia, a ostatecznie rozszerzenie się obszarów ubóstwa i nasilenie się negatywnych zjawisk społecznych. Poniższe dane ilustrują rzeczywisty zakres pomocy społecznej, którą objęte były osoby i rodziny zamieszkujące na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2002-2003.

Tabela 13. Rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w ramach zadań zleconych i własnych gmin w latach 2002-2003 na terenie woj. świętokrzyskiego

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano świadczenia w trybie decyzji		Liczba rodzin		
	2002	2003	2002	2003	
			ogółem	Ogółem	w tym na wsi
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych	88309	97576	71019	71538	47356
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	32904	37235	31667	34749	23163
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	62649	71721	47176	48548	29900
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej ogółem	-	-	48159	50725	28202
W tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	-	-	15704	20222	11295

Źródło: Diagnoza problemów społecznych w województwie świętokrzyskim 2000-2003, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004r.

W roku 2003 w stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost wydatków na świadczenia w ramach pomocy społecznej. Większość udzielanej pomocy oparta jest głównie na środkach pochodzących z administracji rządowej, w ramach realizowanych zadań zleconych samorządom. Udział środków własnych samorządów jest zależny od sytuacji finansowej gminy. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie ostrowieckim w 2002r. wynosiła 85,8.

Według danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej okazały się: bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność osób. Natomiast do najmniej licznych zaliczyć można narkomanię, sieroctwo oraz konieczność udzielania pomocy postpenitencjarnej.